

SRPSKI ARHIPELAG – KOSOVO

Iz dnevnika jednog srpskog monaha

Služba na ruševinama manastira Zocište iz 14. veka

14-18. juli 2002. – Manastir Zocište i dalje ostaje u ruševinama

Sa velikim nestrpljenjem svi smo očekivali prvu posleratnu liturgiju na ruševinama manastira Sv. Kozme i Damjana u Zocištu kod Orahovca. Ova srednjovekovna svetinja iz 14-og veka je već tri godine u ruševinama, pošto su je zapalili, a potom i minirali albanski ekstremisti. Sa setom se secam prelepih predratnih slava kada se u ovu svetinju okupljao veliki broj ljudi iz celog Prizrenskog kraja. Cesto su dolazili i Albanci i Romi. Srpskog naroda sada gotovo da nema, osim u obližnjoj Velikoj Hoci, nešto malo u Orahovcu i 67 duša u Prizrenu.

Albanci su opet provocirali psovankama i urlanjem svo vreme bogoslužnja. Ipak, služba je protekla dostojanstveno, uz jako obezbeđenje KFOR-a. Poslepodne smo sa velikom tugom culi da su Albanci ušli u manastir i zapalili ono malo što je od njega ostalo...

(...)

Jeromonah Petar vec danima pokušava da uđe u manastir kako bi se počelo sa čišćenjem ruševina, ali KFOR uporno ne daje dozvolu. U selu pored manastira su vojnici iz Turske koji navodno čuvaju i manastir. Posle smo culi da su i oni otišli ostavivši svetinju bez zaštite. Ocu Petru smo iz Decana poslali dvojicu mladih monaha, dvadesetogodišnjaka, o. Jovana i Marka, ali sve više postaje jasno da Nemci ne žele obnovu monaškog života u Zocištu. Pitam se, zar nakon tri godine KFOR nije u stanju da nam dozvoli obnovu makar jedne od 110 svetinja uništenih nakon rata? KFOR-u izgleda nije stalo da otvara nove srpske enklave. Manastir Svetih Vraca i dalje ostaje u ruševinama bez nade u skorou obnovu.

Molitva pred oskrnavljenom svetinjom, Zocište

20. juli 2002. – Umesto razumevanja arogancija i licemerje

Sastanak sa nemackim generalom Volf-Diterom Skodovskim u Gracanici nije prošao zadovoljavajuće. Vratio sam se u Decane umoran nakon dva sata vožnje u vozilu nemacke vojne policije. Vladika Artemije je još jednom od generala tražio mogućnost da obnovimo makar jednu porušenu svetinju. Odgovor je bio negativan. Umesto razumevanja vidimo samo aroganciju i licemerje belosvetskih moćnika. Vec tri godine nam obećavaju multietničko Kosovo, a Kosovo sve više postaje etnicki čista albanska teritorija. Pokušavaju da nas ubede da je situacija bolja nego pre, dok mi teško možemo da vidimo ikakav znak napretka.

Sveta Liturgija u selu Osojane

23. juli 2002. – Srpski arhipelag Kosovo

Danas smo služili u selu Osojani, kod Kline. Molitva pred polurazrušenom crkvom Sv. Arhangela Gavrila bila je potresan i snažan doživljaj. Ipak, u celoj službi osećala se velika radost i nada. Naši povratnici u ovom metohijskom selu već godinu dana uspevaju da izdrže u gotovo nemogućim uslovima. Polako se obnavljaju kuće i pored prilično ograničenih sredstava. Posebno su nas obradovala deca koja u ovu do jucer pustu dolinu unose nadu u bolje sutra. Ipak, Osojani su i dalje izolovani kao i ostale naše enklave. Već tri godine sloboda van zaštićenih enklava ne postoji za srpski narod na ovim prostorima. Svaki izlazak van zaštićenih zona je veliki rizik, pošto je u toku posleratne tri godine preko 1000 Srba ubijeno, a blizu 1200 se vode kao nestali.

Naša realnost na ovim prostorima najviše lici na jedan arhipelag sa nekoliko manjih ili većih ostrva-enklava između kojih putujemo jedino uz pratnju KFOR-a, kao nekim trajektom, objašnjava decanski iguman, otac Teodosije, jednom španskom oficiru.

Parastos žrtvama masakra u selu Staro Gracko, opština Lipljan

23. juli 2002 god. – Secanje na masakr u Starom Grackom

Vladika Artemije je danas u selu Staro Gracko, kod Lipljana, služio parastos Srbima koje su Albanci pobili za vreme žetve u julu 1999. god, odmah nakon završetka rata. Nikada necu zaboraviti dan kada je sveštenik iz Lipljana sav prebledeo došao u manastir Gracanicu da nam saopšti vest o masakru. Secam se, u Staro Gracko smo krenuli sa Bernardom Kušnerom, koji je do tada Srbe video samo kao egzekutore. Na povratku iz sela osetio sam da je ova tragedija ostavila dubok trag na njemu kao i na svima nama. Nekoliko dece ostalo je bez oceva. Sada, cujem, situacija nije mnogo bolja. Selo je i dalje izolovano od Albana a ubice nisu pronadene, kao uostalom i u tolikom broju drugih slucajeva.

Na srpskom groblju u Dragodanu, kod Prištine, vec danima traje ekshumacija srpskih leševa. Neka tela su vec identifikovana. Rec je o leševima Srba koje je KFOR nalazio nakon rata i sahranjivao na ovoj lokaciji dok se navodno ne stvore uslovi za njihovu identifikaciju. Ustvari, nijedan albanski posleratni zlocin u to vreme nije istražen. Porodice nestalih sa zebnjom ocekuju najnovije vesti iako vec svi podsvesno znamo da niko od kidnapovnih Srba nije u životu.

Uobicajena slika sa oskrnavljenih srpskih grobalja na Kosovu i Metohiji

25. juli 2002. – Ni mrtvi nemaju mira, a kamoli živi

Danas smo primili vest da je kamenovan srpski konvoj kod Miloševa, nadomak Prištine, i da je nekoliko vozila oštećeno. Na svu sreću nema povredjenih. Samo pre mesec dana u tom istom selu sveštenik iz Babinog Mosta je sa narodom došao za zadušnice i našao skoro sve grobove oskrnavljene. Ovim incidentima se na Kosovu i Metohiji u medunarodnim krugovima ne pridaje mnogo znacaja. Izgleda da je potrebno tek da neko bude ubijen da bi vest došla na naslovne strane. Skrnavljenja grobova, kamenovanja monahinja i onemocalih starica redovna su pojava kojom se svakodnevno vrši pritisak na preostale Srbe da se iseles sa Kosova i Metohije.

Skrnavljenje grobova ipak je najcešća pojava u našim, metohijskim krajevima. Neda-leko od Peci, u selima Brestovik i Siga gotovo svi srpski grobovi nadeni su otvoreni, a kosti pokojnika razbacane po groblju. Otac Radivoje Panic i doktorka Gordana Šuba-

ric snimili su o ovom događaju potresan dokumentarni film „Grobni vetar“. I pored svih žalbi međunarodnim vlastima ova strašna pojava se nastavlja na drugim mestima. Pitam se, čemu da se nadaju živi Srbi, kada ni za mrtve nema mira?

Sveta Liturgija na proslavi 650 godina od osnivanja manastira Sveti Arhangeli kod Prizrena (fotografija je snimljena sat vremena pre eksplozije)

26. juli 2002. – Cudo Svetih Arhangela

Konacno smo dočekali i 650-tu godišnjicu od osnivanja manastira Svetih Arhangela kod Prizrena. Ovaj put sam ostao u Decanima ocekujuci s nestrpljenjem bratiju i vladiku koji je trebalo da nakon proslave sa svojim pratnjama dodu u manastir. Vladika je stigao sa zakašnjenjem jer je UNMIK-ova policija, koja ga je vozila u blindiranom autu, kod Đakovice pogrešila put i otišla, izgleda, do same albanske granice. Ne bi me cudilo i da su neprimetno ušli u ovu zemlju, s obzirom da granica između Kosova i Albanije više ni ne postoji. Iguman Teodosije je sa decanskom bratijom došao cetiri sata kasnije, jer su ih talijanski vojni transporteri vozili zaobilaznim putem preko Brezovice i Prištine zbog antisrpskih demonstracija u Prizrenu. Uvece smo se svi okupili i razmenjivali utiske sa proslave koja je i pored kiše protekla s puno dostojanstva i duhovne radosti.

Posebno smo komentarisali eksploziju koja se začula iznad manastira Svetih Arhangela odmah posle liturgije, dok je još mnogo naroda bilo u porti. Posle smo saznali da su Albanci podmetnuli jak eksploziv stotinjak metara iznad samog manastira, kako bi se deo brda sa jednom velikom stenom obrušio na samo manastirsko dvorište i zatrpao narod. Nije teško zamisliti kakva bi to bila tragedija da nije eksplodiralo samo stotinjak grama od ukupno 9 kila razornog eksploziva koliko je nadeno na brdu. Proslavili smo Boga koji je molitvama Sv. Arhangela sprecio još jednu tragediju i sacuvao ljudske živote.

jeromonah Stefan služi liturgiju u selu Bici

30 juli 2002. – Podvig sestara Pecke Patrijaršije

Danas su naša bratija: jeromonah Stefan i monah Ksenofont rano ujutro otišli sa italijanskom vojnom pratnjom u selo Bicu, nedaleko od Osojana, gde se jucer vratilo prvih cetnaest srpskih prognanika. Ovo je drugo selo u Metohiji u koje se Srbi vracaju nakon tri godine izbeglištva. Popodne, kada su bratija stigla u Decane, pregledali smo na kompjuteru slike iz ovog potpuno razrušenog sela, gde se sada ponovo pokušava obnoviti život. O. Stefan je služio prvu svetu Liturgiju, a potom su monasi obišli ono što je ostalo od sela u kome su Albanci cak posekli i drvece. Monahinje iz manastira Pecke Patrijaršije donele su rucak. I pored svojih sopstvenih nevolja sa svakodnevnim kamenovanjem i provokacijama ove stare monahinje odvažno istrajavaju pomažuci povratnike i cuvajuci srpsko ime i veru u Peci, u kojoj više ne živi nijedan Srbin. Da bi ih zaštitili od kamenja koje Albanci svakodnevno bacaju sa puta iznad manastira, Italijani su nedavno podigli sa severne strane improvizovani zid od vreca sa peskom. Medutim ni to nije zaustavilo kamenje koje bez teškoca preleti i preko ove nove ograde. Ipak, sestre se i dalje hrabro drže, kao i u ostalim manastirima: u Goriocu i Devicu gde monahinje opstaju u gotovo potpunoj izolaciji i uz svakodnevne provokacije i pretnje Albanaca. Neverovatna je hrabrost ovih žena koje su u više slucajeva pokazale vecu hrabrost od muškaraca

Zar ovo nije teroristicki napad, gospodine Štajner?

31. juli 2002. – Pet srpskih kuca odletelo u vazduh

Dr. Rada Trajkovic me je vec oko podne obavestila o albanskom napadu u selu Klokot blizu Vitine, gde je u seriji eksplozija uništeno pet srpskih kuca, a dva americka vojnika ranjena. Ovo je još jedan pokazatelj bezbednosne situacije o kojoj predstavnici UNMIK-a i KFOR-a svakodnevno pricaju sa neskrivenim ponosom. Samo pre par dana americki mediji su pohvalili bezbednost u ovom delu Kosova i Metohije. Hvala Bogu da nije bilo žrtava, iako su teroristi uneli mnogo straha i uznemirenja među Srbe u Kosovskom Pomoravlju. Kao i uvek do sada UNMIK i KFOR ovaj incident nisu nazvali teroristickim napadom da se Albanci ne bi uvredili. Da se ovako nešto desilo bilo gde u Americi vec bi poleteli bombarderi. Srpske žrtve su ipak isuviše beznacajan gubitak za globalne interese svetskih mocnika.

Nepokolebljivi cuvar srpske crkve u Đakovici – baka Poljka

1. avgust 2002. – Molitva bake Poljke

Baka Poljka (Poleksija Kastratovic) iz Đakovice danas je zvala telefonom i obavestila nas o namerama UNMIK-a da nju i ostalih pet preostalih srpskih starica u Đakovici svakodnevno „vode u probnu šetnju” kako bi se Albanci tobože navikli na njihovo prisustvo i ostavili ih na miru. Zaista neverovatno! Vec tri godine ove nejake starice žive u malom parohijskom domu uz staru crkvu u Đakovici potpuno izolovane i pod jakom zaštitom italijanskih vojnika, koji su crkveno dvorište pretvorili u malo utvrđenje, a sada odjednom hoće da ih izvedu na ulicu. Starice se drže veoma hrabro i svaki dan uz jutarnju i vecernju molitvu pozvone na staro zvono. Secam se kako mi je Poljka jednom pricala da su Srbi ovu crkvu podigli još u tursko vreme i to samo za jednu noc koliko su Turci dali raji da podigne „kaurku bogomolju”. Posle oslobođenja 1912. Srbi su crkvu proširili, a Poljka je desetak godina kasnije u njoj i krštena. Danas je ova starica poslednji cuvar ove crkve od koje kaže da se ni mrtva neće odvojiti. Ne-ka medunarodna organizacija još je odmah nakon završetka rata ove starice pokušala da prebaci u staracki dom, ali one nisu htele i ostale su u svojoj maloj, trošnoj parohijskoj kuci. Decanska bratija redovno sa u talijanskim vojnim transporterima dolaze nedeljom i služe službu Božiju. Albanci uporno provociraju ove starice, a kada se ne-ka od njih pojavi na ulici u pratnji vojnika, polete kamenice uz kišu psovski. Sada iz-

gleda da međunarodnjaci žele da se oslobode ove obaveze i od starica se na sve načine traži da se “integrišu” u društvo koje im za protekle tri godine nije pružilo ništa osim poniženja i uvreda. U stvari, nazire se namera da se starice izlože svakodnevnom psihološkom pritisku i traumama kako bi se same iselile. Samo dvestotinjak metara dalje još leže ruševine novog hrama Sv. Trojice koji je miniran u avgustu 1999 kad su Albanci, po svedocenju starica, celu noc šenlucili slavecima rušenje srpske crkve. Baš na tom mestu samo pre 60-tak godina porušena je starija crkva sa spomen kosturnicom iz Prvog svetskog rata. To su učinile tadašnje komunističke vlasti koje su od ostataka te crkve podigli i javni nužnik. Istorija se opet tako surovo ponavlja.

Ruševine srpske pravoslavne crkve Presvete Bogorodice «Odigitrije» podgignute 1315 g. u selu Mušutište kod Suve Reke

2. avgust 2002. – Ruševine prizrenskih crkava

Sveti je Ilija i konacno sam uspeo da sa grupom prijatelja iz KFOR-a obidem naše razrušene crkve u prizrenskom kraju. Posetili smo Gornju Srbicu, Smac, Ljubiždu, Novake, Recane, Mušutište, Dvorane i Popovljane. Na svakom koraku isti prizor, ista tuga – razrušene crkve od kojih su neke preživjele pet vekova turskog ropstva da bi bile uništene u samo prvih nekoliko meseci međunarodnog protektorata. Grobne ploce su po pravilu svuda polomljene. Potrešen se vracam u Decane i do kasno u noc sredujem fotografije na kompjuteru i pišem izveštaj. Toliko je mnogo zbivanja ovih dana da prosto ne mogu da redovno ažuriram našu internet stranu. Svakodnevno stiže mnogo elektronske pošte sa svih strana, ljudi se interesuju i svima treba odgovoriti. Manastirski agregati gotovo neprestano rade jer nakon havarije u termoelektrani u Obililcu i ono malo struje što smo imali sada dobijamo „tek na kašicicu”.

4. avgust 2002 – Još jedna „radna” nedelja

Još jedan «uobicajeni» nedeljni dan u Decanima. Otac Jezekilj i otac Serapion su celi dan zauzeti sa brojnim posetiocima koji dolaze da vide crkvu i naš ikonografski atelje. Rec je vecinom o stranim oficirima i njihovim prijateljima koji im dolaze u posetu. Sedim na terasi i pricam sa grupom stranaca. Cude se i prosto ne veruju mojoj prici, pošto iz međunarodne perspektive situacija na Kosovu „pokazuje ozbiljne znake pobo-

ljšanja”. Eto, kažu, poneki Srbin se već može videti kako promakne glavnom prištinskom ulicom Majke Tereze. Naravno, stranci vide pune prištinske ulice i kafice i često od buke i gužve ne stignu da čuju priču o preostalim 200-tinjak prištinskih Srba koji žive izolovano kao u katakombama.

Sa nedavnog sabornog krštenja u manastiru Visoki Decani, 28 avgusta 2002. god.

Štaviše, u poslednje vreme neki od vodećih licnosti UNMIK-a i KFOR-a sve više misle da Srbi sami stvaraju paranoju i svojom samoizolovanošću provociraju Albance. Sve se češće čuju ideje da srpske enklave treba rasformirati i Srbe naterati da se integrišu u društvo u kojem im se navodno nudi puna sloboda. Imajući u vidu situaciju u kojoj živimo nama je sasvim jasno šta to znači i da bi u tom slučaju nastupio egzodus svih preostalih Srba. O ovoj nameri UNMIK-a mi je nedavno pričao jedan međunarodni službenik objašnjavajući da se Albanci u Decanima žale kako ih monasi navodno lišavaju osnovnih ljudskih prava, jer oni, kao većinsko stanovništvo, ne mogu slobodno da se kreću oko manastira zbog prisustva KFOR-a. Zaista nisam mogao da poverujem ovim recima. Ispada da trideset monaha koji žive u svojevrsnom pritvoru ugrožava 60.000 Albanaca u opštini. Dakle, *opet su Srbi ti koji prave probleme*, valjda zbog svog prisustva, pa Albanci ne mogu u potpunosti da osećaju svoju novostecenu slobodu. Naravno, nema ni potrebe da kažem da bi za mnoge Albance Kosovo bilo slobodno tek kada bi i poslednji Srbin zauvek otišao sa ovih prostora. Po toj logici valjda su i monahinje iz Patrijaršije krive jer žive kao zatvorenice u zidovima svog manastira pod vojnom stražom, pa ih zato svakodnevno *frustrirani* Albanci gadaju kamenjem; ili, pak, sestra Poljka koja zvonom na crkvi svakog dana objavi da još ima neka živa srpska duša u Đakovici. Ove misli bi zaista izgledale neverovatno i preterano ironično da pre nekoliko dana nismo dobili pismo jednog visokog međunarodnog predstavnika u kome odgovara na naše žalbe zbog provokacija koje trpe starice u Đakovici. U pismu između ostalog doslovno stoje sledeće reci:

„Ne mislite li da su psovke i kamenje koje ste spomenuli da bacaju na starice zapravo dela mladih ljudi koji se ponašaju na ovaj nedolican način upravo zbog stroge i neprihvatljive zatvorenosti ovih žena o kojim govorimo? Ne mislite li možda da je jedini način da se zaustave ova dela koja su za osudu tako što će se okončati njihova izolacija?“

Umoran od ubedivanja silazim u crkvu na vecernju službu. Popodnevno sunce obasjava drevne decanske freske dok tromer letnje senke padaju na uglacani decanski mermer. Brige kao da odjednom nestaju i duhovna radost pojavljuje se na licima mladih monaha koji pevaju stare crkvene pesme. Pomišljam u sebi s nekim posebnim ushicenjem:

Sveta liturgija u manastiru Visoki Decani

Zaista je cudesna vera hrišćanska koja je Srbe na ovim prostorima održala u toku dugih pet vekova turskog ropstva. Dok god je ta vera živa bice i Srba na Kosovu i Metohiji. To je vera koja drži i naše monahinje, naše povratnike, naše starice u Đakovici, pa i nas Decance. Kada je pre nekoliko dana italijanski oficir upitao baku Poljku i ostale starice šta ce one da rade kada jednog dana ode KFOR i one ostanu same, Poljka je samo smireno odgovorila: *Što nije moguće ljudima, moguće je Bogu Nicija nije do jutra gorela.*

Copyright Manastir Visoki Decani, 2002

<http://www.decani.yunet.com>

**Pravoslavna vera sacuvala je Srbe vekovima zato ih
ona jedino može sacuvati i danas**